

Call for papers

Toekomst in de lage landen, 1780-1940

Jaarcongres De Moderne Tijd, 21 maart 2025

Locatie: Amsterdam (precieze locatie wordt later bekend gemaakt)

De huidige tijd lijkt doordrenkt te zijn met beelden van de toekomst. Wie de krant openslaat leest sombere analyses over de toekomst van het klimaat, de democratie en de rechtsstaat. In de boekhandels, bioscopen en op televisie bloeien sciencefiction en dystopische verhalen als nooit tevoren, met de nieuwste *Mad Max*-film, heruitgaven van Frank Herberts *Dune* en de populaire serie *Handmaids Tale* als beeldbepalende voorbeelden.

Ook in de negentiende en de eerste decennia van de twintigste eeuw stond 'de Toekomst' centraal in het leven en denken van veel tijdgenoten. Het was de periode waarin de gedachte postvatte dat de toekomst een te manipuleren object is. Opeenvolgende sociale en politieke bewegingen probeerden de toekomst naar hun hand te zetten en volgens de eigen idealen vorm te geven: de burgerlijke Atlantische revoluties en de opkomst van liberalisme en nationalisme in de late achttiende en de vroege negentiende eeuw, de utopische 'kleine geloven' van de late negentiende eeuw, en de extreem futuristische projecten van het fascisme en het leninisme. Nieuwe technologieën (stoommachine, radio, telefonie), en wetenschappelijke theorieën (evolutie, thermodynamica, economie) en modellen (het voorspellen van weer en markt) creëerden bij zowel intellectuelen en het grote publiek steeds grotere verwachtingen. Ze lieten ook hun sporen na in literatuur en kunst, waar onder meer de sciencefictionroman en later de sciencefictionfilm en het futurisme aan populariteit wonnen. Het is tevens de tijd waarin huidige ideeën over klimaat en klimaatverandering hun wortels hebben. Het 'nu' werd in deze periode al met al steeds kleiner, niet alleen ten koste van

een geromantiseerd verleden, maar evenzeer van ideeën en verwachtingen van een maakbare, maar tegelijkertijd onbevattelijke toekomst.

In dit jaarcongres van Werkgroep de Moderne Tijd van 2025 willen we onderzoeken welke rol 'de Toekomst' speelde in de geschiedenis van Nederland en België, inclusief de koloniën in de periode 1780-1940. Hoe kreeg de toekomst vorm in politiek, cultuur, kunst, literatuur en wetenschap? Hierbij willen we niet alleen kijken naar de rol van avant-gardisten en andere artistieke, politieke en intellectuele voorlopers, maar ook expliciet de aandacht verleggen naar de betekenis van de toekomst bij het grotere publiek, als lezer, filmkijker, consument, maar ook als dagboekschrijver en ondernemer.

Mogelijke subthema's

- Toekomst in kunst, literatuur, muziek, theater en film
- Levensbeschouwelijke en filosofische toekomstverwachtingen
- Toekomstnoties in politieke en sociale bewegingen
- Planning in bestuur en beleid
- De rol van lotsbestemming in nationalisme, internationalisme en imperialisme
- Voorspellingen/modellen in de geschiedenis van economie, meteorologie e.a. wetenschappen
- Geschiedenis van utopieën en dystopieën / vooruitgang en verval
- Geschiedenis van ecopessimisme en eco-optimisme
- Technologieën van de toekomst en de wereldtentoonstellingen
- Toekomst en waarzeggerij als commercieel product / geschiedenis van marketing
- Toekomst van/in de geschiedschrijving (geschiedenis van en voor het Antropoceen)

Papervoorstellen over deze en andere binnen het congressthema passende onderwerpen zijn welkom. Belangstellenden roepen we op een voorstel van max. 300 woorden en een (beknopte) biografische beschrijving van uzelf in te dienen **vóór 6 december 2024**. Zo snel mogelijk daarna wordt uitsluitsel gegeven over de selectie. Abstracts kunnen worden gezonden aan Lotte Jensen (lotte.jensen@ru.nl).